

Examining the Role of EU and US Sanctions against Russia on the Ukrainian Crisis

Fatemeh Mahroug¹ and Fatemeh Sanisel²

1. Assistant Professor, Department of Political Science, Faculty of Law and Political Science, Ferdowsi University of Mashhad, Mashhad, Iran.
E-mail: fmahroogh@um.ac.ir (Corresponding Author)
2. M.A. in International Relations, Faculty of Law and Political Science, Ferdowsi University of Mashhad, Mashhad, Iran.

Article Info.

ABSTRACT

Article Type:
Research Paper

Article History:

Received:

30 September 2024

Revised:

18 January 2025

Approved:

7 June 2025

Published Online:

6 August 2025

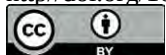
Key Words:

International
Crisis,
Sanctions,
United States,
Ukraine,
Russia.

The aim of this paper is to examine the network of factors influencing the Ukraine crisis and to determine the role of sanctions against Russia within this network. It seeks to answer the two questions: What factors have contributed to the escalation and continuation of this international crisis? And what position have the European Union and United States sanctions against Russia held within the network of variables affecting the trajectory of the Ukraine crisis? The central hypothesis of the study is that sanctions, as a risk-prone (dual-natured) variable, have contributed to the continuation of the crisis by reinforcing Russia's new economic and political partnerships. Michael Brecher's comprehensive model of crisis management has been adopted as the theoretical framework, due to its emphasis on the influence of interrelated variables on the course of a crisis. To address the research question, the method of cross-impact analysis is employed, which assesses the mutual influence of variables and identifies the position of each variable within the network. Data for the study were collected through expert questionnaires targeting specialists in Russian affairs, focusing on the factors influencing the Ukraine crisis. The findings indicate that the crisis shows no sign of resolution. This suggests that, among Brecher's four stages of crisis, the crisis remains in an escalating phase. The confrontation between Russia and the United States, along with the use of shale energy and the freezing of Russia's foreign exchange reserves, are identified as the most influential factors, indicating that both sides possess elements driving the crisis forward. Furthermore, the result reveals that sanctions have had a dual impact within the network of factors affecting the Ukraine crisis, and their continuation may further intensify the crisis.

Cite this article: Mahroug, F. and F. Sanisel (2025), "Examining the Role of EU and US Sanctions against Russia on the Ukrainian Crisis", **Central Eurasia Studies**, Vol. 18, No. 1, pp. 361-390.

<http://doi.org/10.22059/JCEP.2025.378503.450233>

© The Author(s).

Publisher: University of Tehran

Introduction: The aim of this study is to examine the network of factors affecting the Ukrainian crisis and determine the place of sanctions against Russia in this network. In response to tensions and conflicts resulting from Russian policies and actions, Western countries have considered the use of economic sanctions as a key tool to confront this country, especially to limit its military and economic capabilities. These sanctions include restrictions on trade, investment, access to international financial markets and advanced technologies, especially those that directly contribute to increasing military capabilities. This targeted strategy is designed to put pressure on Russia, limit its military and economic development capabilities, prevent progress in its military programs and encourage Russia to reconsider its foreign and military policies.

Research question: What factors have contributed to the escalation and continuation of this international crisis? And what position do the EU and US sanctions against Russia have in the network of variables affecting the course of the Ukrainian crisis?

Research hypothesis: The imposition of sanctions, as a (bi-faceted) risk variable, has perpetuated the crisis by strengthening Russia's new economic and political partners within the network of factors affecting the Ukrainian crisis.

Methodology and theoretical framework: This paper adopts a mixed approach and uses the interaction analysis technique to examine the research objectives. In this regard, two types of effects, direct and indirect, are distinguished from each other. Since any changes in key variables affect the entire system, variables are separated from each other based on priority of their impact and are given attention accordingly. This is facilitated using the MICMAC (Multiplication Matrix Interaction Applied to Classification) software for interaction Analysis. The article follows its theoretical approach, namely Michael Brecher's crisis management model. Then, using a questionnaire distributed to specialists in international relations and Russian studies, it identifies variables at the micro and macro levels in the comprehensive crisis model to highlight the most important ones.

Results and discussion: In this study, the opinions of the 30 experts

in the field of the Ukraine and Russia crisis were examined as a statistical society population and using MICMAC software as input, the main variables that play a major role in the development of the system in the future were identified. Based on the software output, the variables can be analyzed as follows:

- The determinant, contextual, and influential variables (In the upper left quadrant, in Figure 4,) are variables that have the highest level of influence on their variables and the lowest level of being influenced by them. The driving variable that exacerbates the crisis is the United States' action in freezing Russia's foreign reserves in response to the annexation of Crimea, which is recognized as the driving force behind the escalation of international crisis.

- Variables identified as independent or leverage variables (In the lower left quadrant), are those with the least influence. Naturally, these variables have no analytical value and are considered unimportant in the system.

- Variables with high sensitivity and low influence are in the lower right quadrant. These variables, known as the system's dependent variables, are of great importance because they undergo the greatest changes due to system changes. These variables do not themselves initiate changes in the system.

- Variables in the upper right quadrant significantly affect the stability of the system. These variables have high sensitivity to both other variables and systemic changes and are important sources of system change. These variables are labeled as risk, binary or target variables. Risk variables related to long-running Ukrainian war and ongoing sanctions are key elements in the analysis of crisis. They not only affect the continuation of the crisis but also have the potential to exacerbate it. A protracted war leads to economic and human erosion on both sides, potentially inflicting significant damage that could take years to repair. Sanctions can lead to the creation of parallel financial systems and the search for new trading partners, ultimately increasing isolation or confrontation between global power blocs.

- The most important system variables identified in the interaction analysis are those located in the square area at the center of the intersecting lines separating the quadrants and are known as

regulatory variables. These variables have a balanced level of influence and impact and have high potential to manipulate parameters and manage the path of system changes. Since the crisis is ongoing and neither side is willing to reduce tensions, no regulatory variables have been identified in this section. These variables become more important during the crisis mitigation phase.

Conclusion: The findings of the analysis show that no positive results or achievements have been achieved towards resolving the crisis and the crisis continues. The aim of Western sanctions against Russia after the Ukraine war was to put pressure on the Russian economy and reduce its ability to continue the war. In other words, sanctions are usually designed to create economic pressure to force the target country to change its behavior; however, their success depends on the target country's economic dependence on the international community and its ability to find alternative means. In the case of Russia, sanctions have had an economic impact but have so far failed to produce a significant change in the country's policies. Russia has also responded to this challenge by imposing reciprocal sanctions and trying to reduce its dependence on Western markets, seeking new markets and partners in Asia, especially China, to reduce its vulnerability to Western sanctions. As a result, the war is still ongoing, showing that sanctions alone have not been able to quickly stop the conflict. Russia, with its own strategic and security objectives in Ukraine-such as preventing NATO expansion toward its borders and establishing a sphere of influence-seems to view the economic costs of sanctions as less important than achieving these goals.

Key Words: International Crisis, Sanctions, United States, Ukraine, Russia.

بررسی جایگاه تحریم‌های اتحادیه اروپا و ایالات متحد علیه روسیه در بحران اوکراین*

فاطمه محروق^۱ و فاطمه سننسل^۲

۱. استادیار، گروه علوم سیاسی، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران.
 نویسنده مسئول: fmahroogh@um.ac.ir

۲. دانشجوی کارشناسی ارشد روابط بین‌الملل، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران

اطلاعات مقاله	چکیده
نوع مقاله: علمی پژوهشی	هدف این نوشتار بررسی شبکه عوامل مؤثر بر بحران اوکراین و تعیین جایگاه تحریم علیه روسیه در آن است. به دنبال پاسخ این پرسش هستیم که تحریم‌های اتحادیه اروپا و ایالات متحد علیه روسیه چه جایگاهی در شبکه متغیرهای مؤثر بر فرایند بحران اوکراین داشته است؟ فرضیه پژوهش این است که کاربست تحریم به عنوان متغیر خطرپذیر (دووجهی) در شبکه عوامل مؤثر بر بحران اوکراین با تقویت شریک‌های جدید اقتصادی و سیاسی روسیه سبب ادامه بحران شده است. مدل جامع مدیریت بحران مایکل برچر به دلیل تأکید بر تأثیر شبکه متغیرها بر روند بحران، به عنوان مبانی نظری انتخاب شده است. برای پاسخ به پرسش نوشتار از روش تحلیل آثار متقاطع استفاده می‌کنیم که تأثیر متقابل شبکه متغیرها را بررسی و جایگاه هر متغیر را براساس ارتباط با شبکه متغیرها مشخص می‌کند. ابزار پژوهش، پرسشنامه و نظر کارشناسان حوزه روسیه در مورد عوامل مؤثر بر بحران اوکراین داده‌های پژوهش است. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که بحران خروجی ندارد. این مسئله مشخص می‌کند که از میان مراحل چهارگانه برچر، بحران همچنان در حال ادامه (اوج گرفتن) است. رویارویی روسیه و آمریکا به همراه استفاده از انرژی شیل و بسته شدن ذخایر ارزی روسیه مهم‌ترین عوامل تأثیرگذار شناسایی شده‌اند که مشخص می‌کند از سوی دوطرف بحران، عاملی برای ادامه بحران وجود دارد. همچنین نتیجه نهایی نشان می‌دهد تحریم‌ها در شبکه عوامل مؤثر بر بحران اوکراین تأثیری دوگانه داشته و ادامه آن ممکن است سبب افزایش بحران شود.
تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۷/۰۹	
تاریخ بازنگری: ۱۴۰۳/۱۰/۲۹	
تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۳/۱۷	
تاریخ انتشار: ۱۴۰۴/۰۵/۱۵	
واژگان اصلی:	
بحران بین‌المللی،	
تحریم،	
آمریکا،	
اوکراین،	
روسیه.	

استناد: محروق، فاطمه، فاطمه سننسل (۱۴۰۴)، «بررسی جایگاه تحریم‌های اتحادیه اروپا و ایالات متحد علیه روسیه بر بحران اوکراین»، مطالعات اوراسیای مرکزی، دوره ۱۸، شماره ۱، صص. ۳۹۰-۳۶۱.

<http://doi.org/10.22059/JCEP.2025.378503.450233>

© The Author(s).

ناشر: دانشگاه تهران

* این مقاله برگرفته از پایان‌نامه کارشناسی ارشد فاطمه سننسل است.

مقدمه

بحران، واژه‌ای جهانی برای توصیف از هم‌گسیختگی و بی‌نظمی در دنیا است و با درگیری و جنگ، دو مفهوم دیگر برای درک سیاست جهان ارتباط تنگاتنگ دارد. به دنبال آن، مدیریت بحران یکی از مهم‌ترین مسائل در گستره سیاست خارجی کنشگران بین‌المللی محسوب می‌شود. کشورها برای انجام این مهم از ابزارها و فن‌های مختلف بهره می‌برند. به همین دلیل هر بحران متأثر از شبکه متغیرهای متعددی است که هم‌زمان نقش دارند و هریک بخشی از بحران را تبیین می‌کند. به بیان دیگر، هر بحران منطقه‌ای یا بین‌المللی بر اساس مبانی شکل‌گیری یا نیروهای درگیر در آن، متأثر از مجموعه‌ای از متغیرهاست که برای ارائه تصویری دقیق از آن بحران، ضروری است تا علاوه بر متغیری که به نظر می‌آید نقش مؤثری بر عهده دارد، دیگر متغیرهای تأثیرگذار بر بحران نیز شناسایی شوند و با بررسی اثرگذاری هم‌زمان همه متغیرها، وضعیت آن بحران را تشریح کرد. بحران اوکراین از بحران‌هایی است که پرشماری نیروهای درگیر و گستردگی زمان آن سبب شده است تحلیل‌های متفاوتی در مورد متغیرهای تعیین‌کننده در آن ارائه شود. بر این اساس، بحران اوکراین را بحران بین‌المللی نامیده‌اند، زیرا دو شرط برای یک بحران بین‌المللی تعیین شده است که هر دو در بحران اوکراین وجود دارد: دگرگونی در نوع یا افزایشی در شدت کنش‌های متقابل شکونده میان دو یا چند دولت، با تشدید احتمال درگیری‌های نظامی که روابط آن‌ها را بی‌ثبات می‌کند و ساختار نظام بین‌المللی را به چالش می‌کشد (برچر، ۱۳۸۲ الف: ۲۴).

بحران‌های بین‌المللی را براساس وضعیت تکامل می‌توان به چهار گروه تقسیم کرد: پیدایش، گسترش، کاهش و تأثیر (برچر، ۱۳۸۲ ب: ۵۶) بحران اوکراین همچنان در مرحله گسترش است. این موضوع سبب طرح این پرسش می‌شود: چه عواملی سبب گسترش و ادامه این بحران بین‌المللی شده است و تحریم‌های اتحادیه اروپا و ایالات متحد علیه روسیه در شبکه متغیرهای مؤثر بر فرایند بحران اوکراین چه جایگاهی داشته است؟ در پاسخ‌های تک متغیری یا تک علتی که ارائه شده است، برخی از آن‌ها عامل سیاست گسترش ناتو به شرق را موجب اقدام‌های نظامی روسیه معرفی کرده‌اند. در برابر، تحلیل‌های دیگر کاربست تحریم علیه روسیه را سبب ادامه بحران دانسته‌اند. تحریم‌هایی که برای ایجاد فشار بر روسیه و محدودکردن امکانات توسعه نظامی و اقتصادی آن طراحی شده است و هدف نهایی آن، ترغیب روسیه به بازنگری در سیاست‌های خارجی و نظامی خود است. چنین پاسخ‌های تک علتی با وجود ارائه توضیح‌هایی در مورد وضعیت بحران، به دلیل تمرکز بر یک متغیر و معرفی آن به عنوان تک عامل تعیین‌کننده وضعیت

موجود با پیچیدگی نظری و چندگانگی عملی بحران سازگار نیست. به بیان دیگر، هرچند عاملی مانند تحریم، بر فرایند ادامه‌ی بحران تأثیر داشته است، ارائه‌ی تحلیلی تک، ضمن اینکه تشریحی جامع از وضعیت بحران ارائه نمی‌دهد، شیوه‌ی اثرگذاری این عامل بر فرایند بحران را نیز تفسیر نمی‌کند. بنابراین برای اثرگذاری تحریم علیه روسیه در بحران اوکراین و در نظر گرفتن این موضوع که هر بحران متأثر از شبکه‌ای از متغیرهاست که با تأثیرگذاری بر یکدیگر وضعیت بحران را تشریح می‌کنند، این فرضیه مطرح می‌شود که کاربست تحریم به‌عنوان متغیر خطرپذیر (دووجهی) در شبکه‌ی عوامل مؤثر بر بحران اوکراین، با تقویت شریک‌های جدید اقتصادی و سیاسی روسیه سبب ادامه‌ی بحران شده است. پس از بررسی پیشینه‌ی پژوهش، مدل نظری مدیریت بحران مایکل برچر را که بر تأثیرگذاری شبکه‌ی متغیرها در وضعیت بحران تأکید دارد، بیان می‌کنیم. سپس با شناسایی شبکه‌ی متغیرهای دخیل در سطح‌های خرد و کلان در قالب الگوی جامع بحران، با استفاده از پرسشنامه از کارشناسان حوزه‌ی روابط بین‌الملل و مطالعات روسیه مهم‌ترین متغیرها را بیان می‌کنیم و با نرم‌افزار تحلیل ساختار متقاطع میک‌مک برای پاسخ به پرسش نوشتار این متغیرها را تحلیل می‌کنیم.

پیشینه‌ی پژوهش

بحران اوکراین به‌دلیل اثرگذاری بر تحولات بین‌المللی مورد توجه ویژه بوده است. به همین دلیل پژوهش‌های متعددی در مورد آن منتشر شده است. با این حال، بررسی انجام‌شده نشان می‌دهد که پژوهشی در مورد بررسی تأثیر هم‌زمان چند متغیر در این مورد انجام نشده است. از پژوهش‌های متعدد سال‌های اخیر که از نظر محتوا به این نوشتار نزدیک هستند، می‌توان به این موارد اشاره کرد:

ملکی و شکری (۱۴۰۳) در مقاله «تأثیر تحریم‌های بین‌المللی بر امنیت انرژی روسیه» نشان می‌دهند تحریم‌های سال ۲۰۱۴ بر وابستگی کشورها به انرژی روسیه تأثیر معناداری نداشت، اما تحریم‌های سال ۲۰۲۲ صادرات گاز به اروپا را کاهش و روابط روسیه با شرق را تقویت کرد. چگنی‌زاده و اخوت (۱۴۰۲)، در مقاله «نظم جهانی از منظر کیسینجر: مطالعه‌ی موردی بحران اوکراین»، با تحلیل دیدگاه‌های کیسینجر نشان می‌دهند که گسترش ناتو به شرق و تغییر موازنه‌ی قوا، ادراک روسیه از جایگاه خود را تغییر داده و تحولات ژئوپلیتیکی عمیقی در نظم جهانی ایجاد کرده است. هالالات و حکیم (۱۴۰۲)، در مقاله «تحلیل سیاست خارجی ترکیه در قبال بحران اوکراین از منظر واقع‌گرایی نوکلاسیک» عوامل شکل‌دهنده‌ی سیاست خارجی متوازن ترکیه در برابر جنگ اوکراین را بررسی کرده‌اند. قاسمی (۱۴۰۱)، در مقاله «تحریم‌های غرب علیه روسیه، میزان

تاب‌آوری مسکو»، چگونگی تأثیر تحریم‌های غرب بر اقتصاد روسیه، سطح زندگی مردم و سیاست خارجی این کشور و ارزیابی تاب‌آوری روسیه در برابر تحریم‌ها را بررسی کرده است.

کلوز^۱ (۲۰۲۴) در مقاله «آثار تجربی تحریم‌ها و اقدام‌های حمایتی بر قیمت سهام و نرخ ارز در جنگ روسیه و اوکراین»، نشان می‌دهد، اگرچه حمایت‌های اقتصادی به اوکراین تأثیر به نسبت کمی داشته‌اند، تحریم‌های مالی به کارگرفته شده کشورهای گروه ۷^۲ و دیگر دولت‌های توسعه یافته آثار چشمگیری بر اقتصاد روسیه گذاشته‌اند. سانوس و همکارانش^۳ (۲۰۲۴) در مقاله «تحریم‌های مستقل اتحادیه اروپا علیه روسیه در سال ۲۰۱۴ در مقایسه با سال ۲۰۲۲: چگونه مدل دیوان‌سالاری سیاسی، توازن قدرت نهادی درون اتحادیه اروپا را نشان می‌دهد؟» تشدید واکنش اتحادیه اروپا به تجاوز روسیه در سال ۲۰۲۲ را بررسی کرده‌اند. آن‌ها تغییر نگرش کمیسیون اروپا و کاربست تحریم‌های سخت‌تر را تحلیل می‌کنند. کافرونی و فوسکاس^۴ (۲۰۲۴) در پژوهشی با عنوان «اوکراین، چندقطبی‌گرایی و بحران راهبردهای کلان»، عوامل پشت پرده حمله روسیه به اوکراین را بررسی و تأکید می‌کنند که این حمله نه تنها ناشی از دلایل داخلی، بلکه در پاسخ به گسترش ناتو و اقدام‌های تحریک‌آمیز آمریکا و اوکراین بوده است. گنگولی^۵ (۲۰۲۴) در مقاله «هند، روسیه و بحران اوکراین» سیاست‌های هند در برابر تجاوز روسیه به اوکراین را ارزیابی می‌کند. او توضیح می‌دهد که هند به دلیل پیشینه استعمارزدایی و پایبندی به اصل حاکمیت ملی، نسبت به مداخله در امور دیگر کشورها با احتیاط برخورد کرده است. با این حال، پس از حمله روسیه به اوکراین در سال ۲۰۲۲، هند از محکوم کردن روسیه در شورای امنیت خودداری کرد و در رأی‌گیری‌ها بیشتر رأی ممتنع داد.

سونگ^۶ (۲۰۲۳) در مقاله «تعهد آهین آمریکا به ناتو؟ از گسترش ناتو تا بحران اوکراین»، پس از بررسی سیاست‌های ایالات متحد در برابر ناتو پس از جنگ سرد، استدلال می‌کند که تهاجم روسیه به اوکراین در سال ۲۰۲۲ پیامد ناگزیر رویکرد آمریکا در زمینه تحول، گسترش و مأموریت‌های فرمانطقه‌ای ناتو در سه دهه گذشته است. تونگژو و ژانگبو^۷ (۲۰۲۳) در مقاله «جنگ روسیه و اوکراین یا جنگ آمریکا و روسیه؟» نشان می‌دهند که چگونه رسانه، جنگ را به عنوان

1. Klose

2. The Group of 7

3. Sanus et al

4. Cafruny & Fouskas

5. Ganguly, Sumit

6. Song, Yang

7. Ran, Tongzhou., Liu, Zhangbo

تقابلی میان روسیه و آمریکا بازنمایی کرده است. گلن^۱ (۲۰۲۳) در مقاله «درس‌هایی از روسیه در زمینه مقاومت‌سازی در برابر تحریم‌ها»، تحریم‌های بی‌سابقه غرب علیه روسیه پس از حمله به اوکراین و راهکارهای مقاومتی روسیه را بررسی می‌کند. آراپوا^۲ (۲۰۲۳)، در مقاله «مشکل تحریم‌ها: تأثیر تحریم‌ها علیه روسیه» بر یکپارچگی منطقه‌ای در کشورهای اتحادیه اقتصادی اوراسیایی و پیامدهای تحریم‌های غرب بر روابط تجاری و انسجام منطقه‌ای در اتحادیه اوراسیایی پرداخته است. او نشان می‌دهد تحریم‌ها چگونه هم سبب تضعیف همکاری‌های اقتصادی و هم ایجاد فرصت‌هایی برای سوءاستفاده اعضا با بازصادرات کالاهای ممنوعه شده‌اند. شائوها و همکاران^۳ (۲۰۲۲)، در مقاله «شرکت‌های چندملیتی چینی در بحران اوکراین: ادراک خطرپذیر و راهکارهای کاهش آن»، شیوه ادراک و مدیریت خطرپذیری‌های ژئوپلیتیکی به‌وسیله شرکت‌های چندملیتی چینی در بحران اوکراین را بررسی می‌کنند.

نوآوری این نوشتار این است که با استفاده از روش تحلیل معادله‌های ساختاری متقاطع، تحلیل دقیق‌تری از تأثیر متقابل متغیرهای مؤثر در بحران اوکراین ارائه می‌دهد که با الگوی جامع بحران برچر در ترکیب ساختار و فرایند سازگاری معناداری دارد و درک آثار متغیرهای چندگانه بر روند بحران را تشریح می‌کند.

مبانی نظری: مدل پژوهشی مایکل برچر

مدل برچر و ویلکنفلد^۴ در مورد مدیریت بحران، با ترکیب دگرگونی در فرایند و ساختار، آن‌ها را به ثبات و تعادل پیوند می‌زند و از این راه چهار عنصر اصلی نظام بین‌الملل را براساس متغیرهای سطح ساختار، ویژگی‌های میان‌بازیگری، بازیگری و ویژگی وضعیتی در الگوی چهار مرحله‌ای توضیح می‌دهد (برچر، ۱۳۸۲ ب: ۵۶-۵۷) الگوی چهار مرحله‌ای بهم‌پیوسته بحران، پیدایش، گسترش، کاهش و تأثیر است. این مراحل نشان‌دهنده تکامل یک بحران از آغاز تا پایان هستند که هریک بر مرحله بعدی تأثیر می‌گذارد و زمینه‌ساز واکنش‌ها و تصمیم‌های بازیگران در طول بحران می‌شود. پیدایش بحران از یک اقدام، رویداد یا تغییر محیطی نشأت می‌گیرد که زمینه‌ساز گسترش بحران می‌شود. گسترش شامل تشدید شرایط بحرانی و درگیری‌های بیشتر میان بازیگران است. سپس در مرحله کاهش، تلاش‌ها برای

1. Caileigh Glenn

2. Arapova, Ekaterina

3. Yan et al

4. Michael Brecher and J Wilkenfeld

کاهش تنش و حل بحران افزایش می‌یابد و به‌مرور زمان، بحران رو به پایان می‌رود. سرانجام، مرحله تأثیر پیامدهای بحران بر بازیگران و محیط اطراف را بررسی می‌کند و نشان می‌دهد چگونه تجربه بحران می‌تواند در تصمیم‌ها و روابط آینده تأثیر بگذارد.

در این مدل همچنین متغیرهای مستقل جغرافیا، وضعیت درگیری، عمر بازیگر بحران، نظام سیاسی، مداخله قدرت‌های منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای، سطح نظام بین‌الملل و قطب‌بندی را بررسی می‌کند که در هریک از مراحل چهارگانه بحران نقش دارند. این متغیرها با تأثیرگذاری بر متغیر وابسته به‌صورت گسترش بحران، خشونت و جنگ، زمینه‌ساز شکل‌گیری و تشدید بحران‌ها می‌شوند و تعیین‌کننده چگونگی واکنش بازیگران در هریک از مراحل بحران هستند. در نهایت، درک این عوامل و چگونگی تأثیر آن‌ها بر مراحل مختلف بحران می‌تواند به پیش‌بینی، مدیریت و حل بحران‌ها کمک کند و از راه این فرایند، بازیگران می‌توانند راهبردهای مؤثرتری برای مقابله با بحران‌ها طراحی و اجرا کنند (برچر، ۱۳۸۲ ب: ۷۱-۵۷). در مدل برچر، الگوی اول در قالب بحران بین‌الملل در سطح کلان با الگوی دوم در قالب بحران سیاست خارجی در سطح خرد برای رسیدن به نتایج منطقی و تعریفی دقیق از بحران بین‌دولتی ترکیب می‌شود. اگرچه هریک از سطح‌های تحلیل کلان و خرد از نظر تحلیلی متفاوت هستند، فرایندهای بهم‌پیوسته‌ای هستند که به الگوی جامع بحران شکل می‌دهند که بسته به تفسیر ادراکی تصمیم‌گیرندگان، از ویژگی‌های برجسته نظام، بحران و بازیگر اقدام به کنش متقابل می‌کنند و به پوشش خطی پایدار از درهم‌تنیدگی ویژگی‌های چهار مرحله‌ای بحران منتهی می‌شوند. نرم‌افزار تحلیل ساختار متقاطع میک‌مک نیز ابزار مناسبی برای نشان‌دادن دینامیک پایدار از تأثیر متقابل متغیرها در این بحران بین‌المللی است.

تحلیل بحران اوکراین براساس مدیریت بحران برچر

براساس متغیرهای تحلیل بحران برچر، مرحله پیدایش، گام نخست یک بحران است و موجب هیچ‌گونه کنش متقابل خصومت‌آمیزی نیست. پیدایش بحران با دگرگونی در شکنندگی روابط میان دو یا چند دولت و با ادراک تهدید از سوی دست‌کم یکی از آن‌ها مشخص می‌شود (برچر، ۱۳۸۲ ب: ۵۷). در این چارچوب، جرقه بحران از اقدام غیرخشونت‌آمیز داخلی، یعنی امضانکردن قرارداد تجاری با اتحادیه اروپا توسط اوکراین در فوریه ۲۰۱۴ آغاز و به‌سرعت به اعتراض‌های گسترده در داخل اوکراین منجر شد. تصمیمی که دولت اوکراین به ریاست ویکتور یانوکوویچ گرفت، واکنش شدید غرب‌گرایان در اوکراین را برانگیخت. روسیه با ادراک

تهدید معطوف به ارزش، این حرکت را به معنای تهدید حوزه نفوذ سنتی خود در اوکراین برآورد کرد و در پاسخ، به اشغال نظامی شبه جزیره کریمه اقدام و پس از برگزاری همه پرسی، کریمه را به خاک خود پیوسته کرد. مداخله روسیه در کریمه، این انگیزه را به معترضان در دیگر مناطق شرقی اوکراین داد که اقدام‌های خود را گسترش دهند. به این ترتیب، اعتراض‌ها در استان‌های «دونتسک» و «لوهانسک» در عمل به شورش مسلحانه جدایی طلبانه تبدیل شد (Cafruny and Others, 2023: 4). فرستادن نیروی نظامی دولت کی‌یف برای مقابله با شورشیان در مناطق شرقی اوکراین، درگیری‌های موجود را به سطح جنگ داخلی گسترده تر پیش برد. این اقدام نه تنها نشان دهنده وخامت اوضاع امنیتی و سیاسی در اوکراین بود، بلکه سبب شد تنش‌ها و درگیری‌ها عمیق تر و به بحرانی مداوم تبدیل شوند که تا به امروز ادامه دارد. آنچه در بحران اوکراین اهمیت دارد، مسائل و مشکلات داخلی اوکراین یا مبارزه ضدفساد و دیکتاتوری نیست، بلکه درگیری بین المللی (در سطح ساختار سیستم) بر سر قدرت و نفوذ در منطقه است که روسیه و آمریکا را به رویارویی با یکدیگر کشانده است.

در مرحله گسترش، بر شکندگی و پیچیدگی اوضاع نسبت به مرحله پیدایش افزوده می‌شود و تا احتمال درگیری نظامی پیش می‌رود. در این زمینه، تلاش‌های مداوم ناتو برای گسترش به شرق و گنجاندن کشورهای بیشتری در چتر امنیتی خود، از دید روسیه تهدیدی برای حوزه نفوذ و امنیت ملی در نظر گرفته می‌شد. روسیه در پاسخ به این تهدید، تصمیم گرفت با پیشروی نظامی و حمله به اوکراین، سرزمین‌هایی را که از نظر راهبردی برای خود حیاتی می‌دانست، به دست آورد؛ بنابراین با احساس محدودیت زمان و ادراک تهدید شدید، روش مدیریت بحران با دگرگونی از نبود خشونت به سوی خشونت و جنگ مشخص شد. این حمله که برای تأمین منافع ژئوپلیتیکی روسیه انجام شد، نه تنها بحران را به مرحله‌ای شدیدتر پیش برد، بلکه سبب افزایش تنش‌های بین المللی و تحریک نگرانی‌های امنیتی در میان کشورهای اروپایی و ناتو شد. این اقدام‌ها نشان دهنده تلاش برای بازآفرینی مرزهای امنیتی در شرق اروپا و مقابله با نفوذ رو به گسترش ناتو بود. به بیان دیگر، فعالیت قدرت‌های بزرگ و سازمان‌های بین المللی در این مرحله، موضوعیت بیشتری می‌یابد. در ادامه درگیری روسیه و غرب بر سر اوکراین، ایالات متحد در مارس ۲۰۱۴ تحریم‌هایی را باهدف «بازداشتن روسیه از اقدام علیه اوکراین و بازگرداندن حاکمیت در این کشور» علیه برخی مقام‌های روسی به کار گرفت. این ابتکار را اتحادیه اروپا و اعضای گروه هفت به سرعت دنبال کردند. علاوه بر تحریم برخی نزدیکان پوتین و مسدودکردن سرمایه‌های آنان، عضویت روسیه در گروه هشت به

حالت تعلیق درآمد، روند ورود روسیه به سازمان همکاری و امنیت اروپا و معامله‌های دلاری با بانک روسیه متوقف شد و تحریم‌های غربی در چهار مرحله دیگر ادامه یافت (Issaev, 2021؛ وثوقی و موسایی، ۱۴۰۳)

پیوسته‌سازی شبه‌جزیره کریمه توسط روسیه و تحریم‌های بین‌المللی که در پاسخ به این اقدام به کار گرفته شدند به کاهش وابستگی به انرژی روسیه و ترغیب کشورها به جست‌وجوی منابع انرژی متنوع از جمله انرژی‌های تجدیدپذیر و واردات گاز از دیگر نقاط دنیا انجامید. این روند به تقویت امنیت انرژی اروپا کمک کرده است. تلاش روسیه برای یافتن بازارهای جدیدی برای نفت و گاز خود، به‌ویژه در آسیا و خاورمیانه، سبب تغییر روابط تجارت جهانی شده است. به بیانی، از این مرحله به بعد، روسیه رویکرد «پیشگیرانه» و «انطباقی» را در رویارویی با تحریم‌ها در پیش گرفت، یعنی در بسیاری از موارد مستقیم به اقدام‌های تحریمی خاص پاسخ نمی‌داد، بلکه اقدام‌هایی را برای کاهش آثار زیان‌بار آن‌ها به کار گرفت. روسیه با حرکت به سوی دلارزدایی در قالب اقدام پیشگیرانه تلاش کرد دسترسی مستمر به تجارت بین‌المللی با استفاده از ارزهای خود و دیگر ارزها را تضمین کند. کشورهای مختلف تلاش کرده‌اند با استفاده از ارزهای ملی خود یا ارزهای دیجیتالی جدید، سیستم‌های پرداخت متنوع‌تری ایجاد کنند (Fan and Voronkova, 2024; Shagina, 2022; Likhacheva, 2021؛ اصولی، ۱۴۰۴) این تحول می‌تواند به کاهش نفوذ اقتصادی آمریکا در بازارهای جهانی کمک کند.

بحران اوکراین بسیار اهمیت دارد، به‌ویژه به دلیل نقشی که قدرت‌های بزرگ مانند آمریکا در آن بازی می‌کنند. دخالت این قدرت‌ها می‌تواند به دو صورت تأثیر بگذارد: از یک‌سو، ممکن است به حفظ ثبات کمک و از تشدید تنش‌ها جلوگیری کند، از سوی دیگر، حمایت نظامی آمریکا از متحدانش ممکن است به تشدید بحران منجر شود. نزدیکی جغرافیایی اوکراین به روسیه از عواملی است که به تشدید اختلاف‌های میان بازیگران می‌انجامد. حضور و افزایش تعداد بازیگران در این درگیری سبب می‌شود که رسیدن به هرگونه سازش یا توافق برای حل و فصل بحران دشوارتر شود، زیرا کشورها منافع و هدف‌های مختلفی دارند. به‌کارگیری خشونت در این درگیری نیز، فرایند دستیابی به مصالحه را بیش‌ازپیش دشوار و شاید غیرممکن می‌سازد. موقعیت ژئواستراتژیک مهم اوکراین، به طولانی‌شدن بیشتر بحران کمک کرده است. این به‌نوبه خود، موجب تشدید و افزایش اختلاف‌های میان بازیگران می‌شود. این بحران در زمان نگارش این نوشتار هنوز در مرحله گسترش است و وارد مراحل بعدی نشده است. در مجموع، مفروض‌های الگوی گسترش بحران در جدول ۱ آمده است.

با توجه به این بحران و هدف پژوهش که بررسی شبکه‌ی متغیرهای مؤثر بر بحران اوکراین است، از میان متغیرهای مؤثر که در پیشینه‌ی تجربی و گزارش‌های تحلیلی مرتبط با موضوع مطرح شده‌اند، ده متغیر اصلی شناسایی شدند. توصیف هریک از این متغیرها برای فهم بهتر نقش و تأثیرشان در موضوع مورد بررسی، در جدولی که در ادامه آمده است، ثبت شده‌اند. این ده متغیر انتخاب شده، نشان‌دهنده‌ی عوامل تأثیرگذار بر موضوع مورد پژوهش هستند؛ از این‌رو، درک دقیق‌تری از پیچیدگی‌ها و چالش‌های مربوط به موضوع مورد نظر را فراهم می‌کنند.

جدول ۱. الگوی اوج گرفتن بحران

متغیرهای مستقل			متغیرهای مداخله‌گر		روسیه در پاسخ، تصمیم گرفت با پیشروی نظامی و حمله به اوکراین، سرزمین‌هایی را که از نظر استراتژیک برای خود حیاتی می‌دانست، به دست آورد. کنش متقابل:	متغیرهای وابسته
فنا	ساختمان	چندمرکزی	تهدید	گسترش ناتو		بالا رفتن
	سطح	سیستم فرعی				
توانایی	وضعیت درگیری	ممتد	تهدید معطوف به ارزش:	تهدید حوزه نفوذ و امنیت ملی روسی		خشونت
	قابلیت	تفاوت زیاد در سطح قدرت (در میان روسیه و اوکراین)				
	نسبت رژیم	متفاوت				
	مسافت جغرافیایی	نزدیکی جغرافیایی				
بزرگ	عمر	روسیه: پیر اوکراین: جوان	فشار زمانی:	شدید	جنگ	
	بی‌ثباتی داخلی	زیاد				
وضعیتی	جرقه‌زننده	خشونت مستقیم	احتمال جنگ:	حتمی و گریزناپذیر		
	پاسخ	نظامی خشونت‌آمیز				
	بازیگران	تعدد بازیگران				
	نبود تجانس	زیاد				
	فعالیت	حمایت مستقیم				
	قدرت‌های بزرگ	متعدد				

منبع: نویسندگان

جدول ۲. متغیرهای پژوهش

متغیر	عنوان	تعریف
۱	تحریم‌های آمریکا و اتحادیه اروپا علیه روسیه	در واکنش به شدت یافتن بحران اوکراین، ایالات متحد و اتحادیه اروپا، تحریم‌هایی را علیه روسیه اعمال کردند. این تحریم‌ها به منظور فشار آوردن بر دولت روسیه و تلاش برای وادار کردن آن به تجدیدنظر در رفتارهایش در برابر اوکراین طراحی شدند.
۲	بحران مالی روسیه	هدف تحریم‌ها ایجاد انزوای بین‌المللی برای روسیه و کاهش توانایی آن برای تأمین مالی و پشتیبانی از عملیات نظامی در اوکراین بود.
۳	نوسان‌های بازار انرژی جهان	تحریم‌های اقتصادی علیه روسیه، کاهش عرضه انرژی از یکی از بزرگترین تولیدکنندگان جهان و تلاش کشورها برای یافتن منابع انرژی جایگزین، به افزایش قیمت‌های انرژی منجر شده است.
۴	سیاست دلارزدایی	روسیه در سال‌های اخیر تلاش‌هایی را برای کاهش وابستگی خود به دلار آمریکا آغاز کرده است. این تلاش‌ها، بخشی از استراتژی کلان اقتصادی این کشور برای مقابله با تحریم‌های بین‌المللی و افزایش استقلال مالی خود است. هدف از این اقدام کاهش اثرهای منفی ناشی از تحریم‌های غربی و کاهش خطرهای مربوط با تغییرهای نرخ دلار است.
۵	استفاده روسیه از انرژی به عنوان سلاح	یکی از رویکردهای روسیه در مدیریت بحران اوکراین، استفاده از انرژی برای فشار بر کشورهای اروپایی و دولت اوکراین بوده است. روسیه از انرژی به عنوان سلاح سیاسی برای به دست آوردن برتری در رقابت‌های جهانی و مدیریت بحران‌ها مانند اوضاع اوکراین استفاده می‌کند.
۶	استفاده اتحادیه اروپا از انرژی شیل	تولید فزاینده گاز شیل در ایالات متحد و اراده سیاسی اتحادیه اروپایی و آمریکا برای تقویت روابط استراتژیک در حوزه انرژی آمریکا را به مهم‌ترین گزینه برای تنوع بخشی به بازار گاز اتحادیه تبدیل کرده است.
۷	بسته شدن ذخایر ارزی روسیه	اصلی‌ترین هدف تحریم‌های وضع شده علیه روسیه، بخش مالی این کشور بوده است که به افزایش خطر بحران نقدینگی در روسیه منجر شده است. محدودیت‌های اعمال شده بر دسترسی روسیه به بازارهای مالی بین‌المللی، به همراه کاهش قیمت نفت، موجب ناپایداری بازار ارز روسیه و کاهش

متغیر	عنوان	تعریف
		شدید ارزش روبل شده‌اند.
۸	طولانی شدن جنگ اوکراین	حمایت پشتیبانی و نظامی غرب از اوکراین تأثیر قابل توجهی بر مدت زمان و پویایی‌های جنگ داشته است. این حمایت‌ها، با تقویت توان دفاعی و مقاومت اوکراین، به طولانی شدن درگیری‌ها کمک کرده و شرایط را برای رسیدن به یک راه‌حل دیپلماتیک پیچیده‌تر کرده‌اند.
۹	معارضه آمریکا و روسیه	تقابل آمریکا و روسیه در اوکراین نه تنها نشان‌دهنده موقعیت منحصر به فرد اوکراین به عنوان یک کشور مهم در مرز شرق و غرب است، بلکه همچنین بخشی از ادامه رقابت گسترده‌تر بین دو قدرت جهانی در عرصه بین‌المللی محسوب می‌شود. این تقابل، نه تنها بر اساس منافع استراتژیک و امنیتی در منطقه اروپای شرقی است، بلکه همچنین بیانگر رقابت برای نفوذ و قدرت در سطح جهانی در میان این دو کشور است.
۱۰	گسترش همکاری روسیه و چین	روسیه در تلاش است از راه تقویت روابط با چین، آثار اقتصادی تحریم‌های غربی را کاهش دهد.

منبع: نویسندگان

روش‌شناسی پژوهش

این نوشتار از نظر سرشت کمی است و از تحلیل تأثیر متقاطع برای بررسی هدف‌های پژوهش استفاده شده است. تحلیل تأثیر متقاطع بر پایه این مفروض است که تحلیل تک‌عاملی در واقعیت وجود ندارد و شبکه‌ای از متغیرها در هر پدیده وجود دارند که از راه برهم‌کنش، وضعیت آن پدیده را تشریح می‌کنند. بنابراین تحلیل اثر متقاطع تلاش می‌کند روابط میان رویدادها و متغیرها را به هم مربوط سازد. این روابط، سپس نسبت به هم طبقه‌بندی می‌شوند و برای تعیین اینکه کدام رویدادها در رخداد پدیده‌ای ویژه اثر بیشتری دارند، اولویت‌بندی می‌شوند. تحلیل اثر متقاطع با روش پژوهش کلاسیک متفاوت است، زیرا در این روش متغیر وابسته و مستقل وجود ندارد. مفروض این است که از برهم‌کنش شبکه متغیرهای مؤثر یک موضوع، جایگاه متغیرها مشخص شده و سرانجام مهم‌ترین متغیر که پیشران نام دارد، نشان داده

می‌شود. در حالی که در روش کلاسیک رابطه خطی الف بر ب یعنی متغیر مستقل و وابسته بررسی می‌شود. در این روش، نرم‌افزار میک‌مک تعیین می‌کند که از داده‌های ورودی به سیستم کدام متغیرها پیشران هستند و ممکن است با تحولات سیال در روابط بین‌الملل تا چند ماه یا چند سال آینده، دیگر پیشران نباشند و در جایگاه دیگری از ورودی‌ها قرار گیرند.

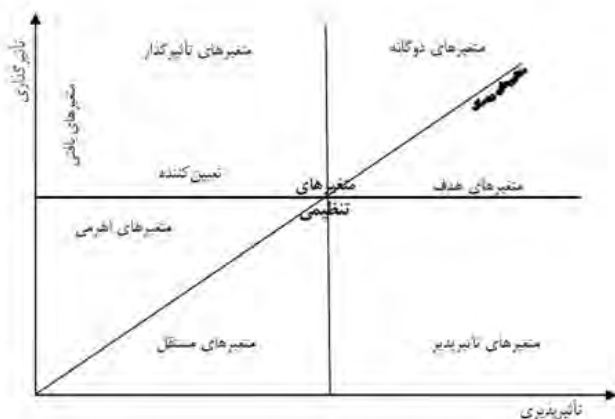
در این نوع تحلیل دو نوع اثر مستقیم و غیرمستقیم از هم جدا می‌شوند. آثار مستقیم که از نتیجه تحلیل تأثیرهای عوامل بر یکدیگر به دست می‌آیند و آثار غیرمستقیم که به وسیله توان‌های دوم و سوم عوامل محاسبه می‌شوند. یک متغیر مهم و اثرگذار با سیستم ارتباط قوی دارد که با تعداد و شدت این ارتباطات سنجیده می‌شود. از آنجا که هرگونه تغییر در متغیرهای اصلی، کل سیستم را در تأثیر قرار می‌دهد، متغیرها براساس اولویت تأثیرگذاری از یکدیگر جدا می‌شوند. بر همین اساس نیز باید مورد توجه قرار گیرند. این کار را نرم‌افزار تحلیل تأثیر متقاطع میک‌مک انجام می‌دهد. مراحل انجام تحلیل ماتریس متقاطع با استفاده از نرم‌افزار میک‌مک این گونه است:

- تهیه فهرست متغیرهای دخیل بر رویدادی خاص؛
- تهیه ماتریس قطری I_n در I_n به تعداد متغیرها: سطرها نشان از میزان اثرگذاری و هر ستون نشان از میزان وابستگی هر متغیر است؛
- نظرگرفتن در مورد متغیرها از خبرگان، این تأثیر با عددی در مقیاس صفر تا سه مشخص می‌شود. عدد صفر بدون تأثیر، عدد ۱ تأثیر کم، عدد ۲ تأثیر متوسط و عدد ۳ تأثیر زیاد را نشان می‌دهند؛

- رسم روندها روی یک نمودار و تعیین متغیرها براساس اولویت اثرگذاری.

نمودار ۱ نمای نظری از تحلیل تأثیر متقاطع است:

نمودار ۱. نمای توزیع متغیرها در نرم‌افزار میک‌مک

منبع: نوی‌سندگان

خروجی این نرم‌افزار عوامل اصلی مؤثر را برای تعیین نبود قطعیت‌ها به‌منظور ترسیم سناریوهای مورد نظر ایجاد می‌کند. در مجموع، متغیرها دو نوع تأثیر مستقیم و غیرمستقیم دارند که در ادامه به آن می‌پردازیم. در تحلیل صفحه پراکندگی می‌توان پنج گروه از متغیرها را در سیستم شناسایی کرد: ۱. متغیرهای تأثیرگذار، ۲. متغیرهای دوگانه، ۳. متغیرهای مستقل، ۴. متغیرهای تأثیرپذیر، ۵. متغیرهای تنظیمی (رنجبر و دیگران، ۱۳۹۸: ۲۰) این متغیرها در نمودار ۲ نشان داده شده‌اند. متغیرهای خطرپذیر در این شکل، همان عوامل اصلی موفقیت هستند. تحلیل متغیرهای این شکل از نظر کاربست شرایط و تعیین ناسازگارها و حذف متغیرهای غیرمؤثر با نرم‌افزار میک‌مک انجام می‌شود. با توجه به شناسایی سیستم به‌عنوان سیستم ناپایدار، وجود عوامل تأثیرگذار با درجه بالا در انتهای نمودار در سمت شمال‌غربی، بعید به نظر می‌رسد، زیرا این محل بیشتر در سیستم‌های پایدار متغیر دارد.

در این نوشتار، نخست متغیرهای پژوهش براساس منابع اسنادی و داده‌های روز تعیین شدند. بر اساس آن‌ها پرسشنامه طراحی شد. شیوه نمونه‌گیری هدفمند است. شیوه گردآوری داده پیمایشی است. پرسشنامه برای ۳۳ نفر از کارشناسان روابط بین‌الملل و مطالعات منطقه‌ای (در حوزه روسیه و بحران اوکراین) فرستاده شد. ۳۰ پاسخ دریافت شد. سپس پاسخ‌ها با استفاده از نرم‌افزار میک‌مک (تحلیل اثر متقابل) براساس برهم‌کنشی متغیرها بر یکدیگر تحلیل شد. داده‌های گردآوری شده ویژگی‌های زیر را دارند:

جدول ۳. تأثیرهای متقابل متغیرها، براساس نظر کارشناسان

	تحریم‌های آمریکا و اتحادیه اروپا علیه روسیه (V1)	بحران مالی روسیه (V2)	نوسان‌های بازار انرژی جهان (V3)	سیاست دلارزدایی (V4)	استفاده روسیه از انرژی به عنوان سلاح (V5)	استفاده اتحادیه اروپا از انرژی شیل (V6)	بسته شدن ذخایر انرژی روسیه (V7)	طولانی شدن جنگ اوکراین (V8)	معارضه آمریکا و روسیه (V9)	گسترش همکاری روسیه و چین (V10)
تحریم‌های آمریکا و اتحادیه اروپا علیه روسیه (V1)	0	۳	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲
بحران مالی روسیه (V2)	۳	0	۱	۲	۲	۲	0	۲	۲	۲
نوسان‌های بازار انرژی جهان (V3)	0	۲	0	۲	۲	۱	0	0	0	۱
سیاست دلارزدایی (V4)	۳	۳	۳	0	۲	0	0	۲	۲	۳
استفاده روسیه از انرژی به عنوان سلاح (V5)	۱	۲	0	۲	0	۲	0	۱	۲	۲
استفاده اتحادیه اروپا از انرژی شیل (V6)	۳	۳	۳	۲	0	0	۲	۳	۱	۲
بسته شدن ذخایر انرژی روسیه (V7)	۳	۳	۲	۳	۱	۲	0	۳	۱	۳
طولانی شدن جنگ اوکراین (V8)	۳	۳	۱	۳	۱	۳	۳	0	۳	۳
رودرویی آمریکا و روسیه (V9)	۳	۲	0	۳	۳	۳	۳	۳	0	۲
گسترش همکاری روسیه و چین (V10)	۳	۳	۳	۳	۲	0	۳	۲	۲	0

منبع: نوی‌سندگان

جدول ۴. ویژگی متغیرهای پژوهش

ارزش	شاخص
۱۰	اندازه ماتریکس
۲	تعداد تکرار
۲۲	تعداد صف‌ها
۱۰	تعداد اعداد ۱
۲۵	تعداد اعداد ۲
۴۳	تعداد اعداد ۳
۰	تعداد P
۷۸	کل
٪۷۸	پرش‌دگی ^۱

منبع: نوی‌سندگان

این تصویر میزان تأثیرگذاری و تأثیرپذیری متغیرها را نشان می‌دهد. عدد سطرهاى هر متغیر میزان تأثیرگذاری و عدد ستون‌های هر متغیر میزان تأثیرپذیری متغیرها را نشان می‌دهد. هرچه درصدها بالاتر باشد نشان‌دهنده میزان سازگاری بیشتر و منطقی بودن رابطه میان متغیرهاست. ماتریس براساس شاخص‌های آماری با دوبار تکرار داده‌ای، مطلوبیت و بهینه‌شدگی ۱۰۰ درصد دارد. این موضوع نیز روایی بالای پرسشنامه و پاسخ‌های آن را نشان می‌دهد.

نمودار ۲. پراکندگی شاخص‌ها و جایگاه آن‌ها در محور تأثیرگذاری - تأثیرپذیری

منبع: نوی‌سندگان

براساس خروجی نرم افزار، متغیرها را می توان به این شکل تحلیل کرد:

۱. در ربع سمت چپ بالا که در نمودار ۲ با عنوان های متغیرهای تعیین کننده، بافتی و تأثیرگذار معرفی شده اند، متغیرهایی با بیشترین میزان تأثیرگذاری بر دیگر متغیرها و کمترین میزان تأثیرپذیری از آن ها قرار می گیرند. هرچه متغیرها به محور قائم نزدیک شوند و هم زمان از مبدأ فاصله بگیرند، تأثیرپذیری کمتر و تأثیرگذاری بیشتر دارند. انتهای این وضعیت مکان جای گیری پیشران های سیستم است.

همان گونه که در شکل بالا می بینید، متغیر پیشران که سبب بالارفتن بحران می شود، اقدام آمریکا در مسدود کردن ذخایر ارزی روسیه در پاسخ به اشغال کریمه است و به عنوان محرک اصلی بالارفتن بحران بین المللی شناخته شده است. این اقدام نه تنها به تیرگی روابط دوجانبه منجر شد، بلکه بستری برای تشدید درگیری بعدی فراهم کرد. متغیر بافتی در این زمینه، استفاده اتحادیه اروپا از انرژی شیل، نقش مهمی در ادامه بحران و تأثیرگذاری بر پویایی های انرژی جهانی دارد. این رویکرد، هرچند که مستقیم در بالارفتن بحران نقش ندارد، سبب ادامه بحران می شود. با گسترش تولید انرژی شیل، اتحادیه اروپا تلاش می کند وابستگی خود به واردات نفت و گاز از کشورهای خارجی، به ویژه از روسیه را کاهش دهد. این کار می تواند سبب افزایش امنیت انرژی در اروپا و کاهش اهرم فشار روسیه بر اتحادیه اروپا شود.

۲. در ربع پایینی سمت چپ که با عنوان های متغیرهای مستقل یا اهرمی علامت گذاری شده اند، متغیرهایی با کمترین میزان تأثیرگذاری و تأثیرپذیری قرار خواهند گرفت. طبیعی است که این متغیرها ارزش تحلیلی ندارند و اهمیتی برای آن ها در سیستم متصور نیست.

۳. ربع پایینی سمت راست، محل استقرار متغیرهایی با تأثیرپذیری بالا و تأثیرگذاری پایین است. این متغیرها که با عنوان متغیرهای وابسته سیستم شناخته می شوند، از این نظر اهمیت دارند که در اثر تغییرهای سیستمی، بیشترین تغییر در آن ها رخ می دهد. خود این متغیرها منشأ اثر و ایجاد تغییر در سیستم نیستند.

۴. در ربع بالایی سمت راست، متغیرهایی قرار می گیرند که پایداری سیستم به شدت در تأثیر آن ها قرار دارد. این متغیرها هم تأثیرپذیری بالایی از دیگر متغیرها و تغییرهای سیستمی دارند و هم منشأ مهمی برای ایجاد تغییر در سیستم هستند. این متغیرها با عنوان هایی مانند متغیرهای خطرپذیر، دوگانه یا هدف نام گذاری شده اند. متغیرهای خطرپذیر که به طولانی شدن جنگ اوکراین و تداوم تحریم ها مربوط می شوند، عناصر اصلی در تحلیل بحران هستند که نه تنها بر ادامه بحران تأثیر می گذارند، بلکه ظرفیت تشدید آن را نیز دارند. جنگ طولانی مدت

به فرسایش اقتصادی و انسانی در هر دو طرف منجر می‌شود و می‌تواند سبب زیان‌های بزرگی شود که بازسازی آن‌ها سال‌ها زمان می‌برد. تحریم‌ها می‌توانند به ایجاد سیستم‌های مالی موازی و جست‌وجوی شریک‌های تجاری جدید منجر شوند که در نهایت می‌تواند سبب افزایش انزوا یا تقابل میان گروه‌های قدرت جهانی شود.

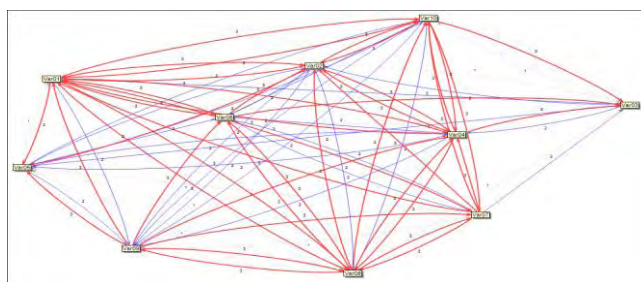
به‌همین دلیل می‌توان گفت، متغیرهای خطرپذیر نه‌تنها به‌طور مستقل بر بحران تأثیر می‌گذارند، بلکه تأثیرهای ترکیبی و تقویت‌کننده‌ای بر یکدیگر دارند. برای نمونه، طولانی‌شدن جنگ می‌تواند به تداوم و تشدید تحریم‌ها منجر شود. برعکس، تحریم‌های سخت‌تر سبب تداوم یا تشدید درگیری‌ها می‌شود. این دور باطل از تقابل و تنش می‌تواند فرصت‌هایی برای دستیابی به راه‌حل‌های صلح‌آمیز را به تأخیر اندازد یا از میان ببرد. کاخ سفید و نهادهای اروپایی و غربی تاکنون جز تهدید روسیه و مقام‌های آن به کار بست تحریم‌های جدید و سخت‌تر، اقدام قابل ملاحظه‌ای برای حل بحران انجام نداده‌اند. در حالی که ادامه بحران کنونی مواضع تدریجی در روسیه و اوکراین را تقویت خواهد کرد. سرگئی لاوروف وزیر امور خارجه روسیه معتقد است تحریم‌ها و فشارهای بیشتر علیه کشورش نه‌تنها کمکی به حل بحران نمی‌کند، بلکه به تعمیق آن منجر می‌شود (زمانی، ۱۳۹۲: ۸۸۹).

متغیرهای هدف که به همکاری میان روسیه و چین از راه دلارزدایی برای حل بحران مالی روسیه اشاره دارند، راهبردهای مهمی در رویارویی با تحریم‌های بین‌المللی و محدودیت‌های مالی ایجادشده توسط جامعه جهانی هستند. همکاری اقتصادی روسیه و چین می‌تواند با افزایش روابط تجاری با استفاده از ارزهای ملی به جای دلار آمریکا تقویت شود. این موضوع به هر دو کشور اجازه می‌دهد از تأثیرهای منفی تحریم‌های مبتنی بر دلار جلوگیری کنند. افزایش استفاده از روبل روسیه و یوان چین در روابط تجاری دوجانبه و چندجانبه می‌تواند به کاهش وابستگی به دلار آمریکا و افزایش انعطاف‌پذیری مالی در برابر تحریم‌ها کمک کند.

۵. مهم‌ترین متغیرهای سیستمی که در تحلیل تأثیرهای متقاطع شناسایی می‌شوند، متغیرهایی هستند که در ناحیه مربع در مرکز تقاطع خطوط جداکننده ربع‌ها با عنوان متغیرهای تنظیمی قرار می‌گیرند. این متغیرها در سطح متعادل از میزان تأثیرگذاری و تأثیرپذیری قرار دارند و در دست‌کاری پارامترها و مدیریت مسیر تغییرهای سیستم، قابلیت زیادی دارند (نیازی کومله و کاظمی نجفی، ۱۳۹۷: ۳۴). از آنجا که بحران همچنان در جریان است و هر دو طرف تمایلی برای کاهش بحران ندارند، در این بخش متغیری به‌عنوان متغیرهای تنظیمی مشخص نشده‌اند. این متغیرها بیشتر در مرحله کاهش بحران اهمیت دارند.

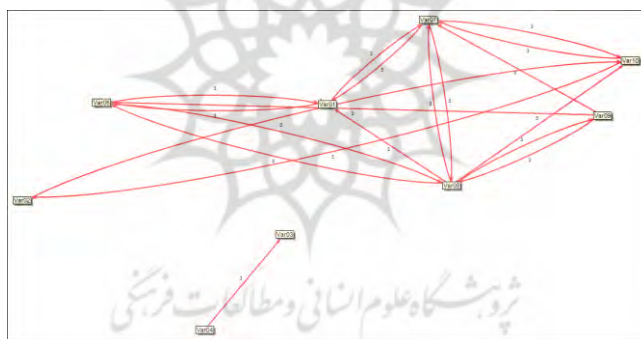
با استفاده از نتیجه‌های تحلیل ساختاری نرم‌افزار میک‌مک، می‌توانیم اثرگذارترین متغیرها را به ترتیب زیر تحلیل کنیم.

نمودار ۳. شدت ارتباط در تأثیرگذاری مستقیم متغیرها (در سطح ۱۰۰ درصد)

منبع: نوی‌سندگان

نمودار ۴. شدت ارتباط در تأثیرگذاری مستقیم متغیرها (در سطح ۲۵ درصد)

منبع: نوی‌سندگان

نتیجه‌های تحلیل اثرهای مستقیم عوامل ده‌گانه

براساس تحلیل اثرهای متقاطع متغیرهای بررسی‌شده، ۱۳ رابطه قوی میان متغیرها شناسایی شده است که به شرح زیر است:

۱. تأثیر متغیر ۹ (رویاریوی آمریکا و روسیه) بر متغیر ۶ (استفاده اتحادیه اروپا از انرژی شیل): درگیری میان آمریکا و روسیه، به‌ویژه در زمینه تحریم‌ها و مسائل ژئوپلیتیکی مانند بحران اوکراین، تأثیرهای قابل توجهی بر بازار جهانی انرژی، به‌ویژه بر صنعت انرژی شیل آمریکا داشته است. این تنش‌ها می‌توانند به‌عنوان محرکی برای آمریکا عمل کنند تا بر استقلال انرژی خود بیشتر تمرکز کند.

انرژی شیل، به عنوان راهکاری اساسی برای کاهش وابستگی به واردات انرژی، به ویژه از روسیه مطرح می شود. از سوی دیگر، تحریم‌های اقتصادی علیه روسیه و کاهش صادرات انرژی ممکن است به نوسان‌های قیمتی در بازار جهانی نفت و گاز منجر شود که به تولید انرژی شیل در آمریکا ارزش اقتصادی بیشتری بدهد. در این شرایط، بازارها به دنبال جایگزین‌هایی برای تأمین انرژی خود هستند که این فرصت برای صنعت انرژی شیل آمریکا فراهم می شود تا تولید خود را افزایش و وابستگی به واردات انرژی را کاهش دهد.

۲. تأثیر متقابل متغیر ۱ (تحریم‌های آمریکا و اتحادیه اروپا علیه روسیه) بر متغیر ۷ (بسته شدن ذخایر ارزی روسیه): از زمان تصویب تحریم‌های بانکی و مالی علیه روسیه از مارس ۲۰۱۴ که یک شبه چندین بانک روسی از انجام هرگونه تجارت در ایالات متحد محدود شدند و بانکداری روسیه در عمل از بازارهای سرمایه غرب قطع شد؛ این کشور تلاش کرده است وابستگی خود به ارزهای واسط مانند دلار و یورو در تجارت خارجی را کاهش دهد. در نتیجه این تجربه‌ها، روسیه به سوی رویکرد «پیشگیرانه» رفته است که آسیب پذیری آن را در برابر این نوع اختلال‌های ناگهانی و شدید کاهش می دهد، به طوری که امروز بدهی دولت روسیه یکی از پایین ترین کشورهای اصلی است (Assessment of the External Debt..., 13 July 2021).

۳. تأثیر متغیر ۱ (تحریم‌های آمریکا و اتحادیه اروپا علیه روسیه) بر متغیر ۱۰ (گسترش همکاری روسیه و چین): تحریم‌ها به طور معمول با هدف ایجاد فشار اقتصادی طراحی می شوند تا کشور هدف را به تغییر رفتار وادار کنند، اما موفقیت آن‌ها به وابستگی اقتصادی کشور هدف به جامعه جهانی و توانایی آن برای یافتن راه‌های جایگزین بستگی دارد. در مورد روسیه، تحریم‌ها تأثیر اقتصادی گذاشته اند، اما تاکنون نتوانسته اند تغییر قابل توجهی در سیاست‌های این کشور ایجاد کنند. روسیه همچنین با کاربست تحریم‌های متقابل و تلاش برای کاهش وابستگی به بازارهای غربی به این چالش پاسخ داده است و به دنبال بازارها و شریک‌های جدید در آسیا (Likhacheva, 2021: 489)، به ویژه چین، برای کاهش آسیب پذیری خود از تحریم‌های غربی است.

۴. تأثیر متقابل متغیر ۷ (بسته شدن ذخایر ارزی روسیه) و متغیر ۸ (طولانی شدن جنگ اوکراین): تحریم‌ها و طولانی شدن جنگ اوکراین می تواند سبب افزایش فشار اقتصادی بر روسیه شود. بسته شدن بخش زیادی از ذخایر ارزی روسیه، دسترسی این کشور به منابع مالی برای مقابله با پیامدهای اقتصادی جنگ و تحریم‌ها را محدود کرده است و می تواند به نقض ثبات مالی روسیه، افزایش تورم، کاهش ارزش روبل و فرار سرمایه منجر شود. این شرایط

می‌تواند بر توانایی روسیه در تأمین بودجه دفاعی و حمایت از اقتصاد آن تأثیر منفی بگذارند.

۵. تأثیر متقابل متغیر ۹ (رویاری آمریکا و روسیه) و متغیر ۷ (بسته‌شدن ذخایر ارزی روسیه): اقدام آمریکا در بستن ذخایر ارزی روسیه به دنبال پیوسته‌سازی کریمه به وسیله روسیه در سال ۲۰۱۴ نقطه عطف مهمی در روابط بین‌المللی و میان دو کشور بود. این اقدام آمریکا نه تنها روابط دوجانبه میان آمریکا و روسیه را تیره کرد، بلکه به عنوان محرک برای بالارفتن بحران‌ها و درگیری‌های بعدی در سطح بین‌المللی عمل کرد. به طوری که می‌توان گفت این اقدام با تشدید تنش‌ها، زمینه‌ساز افزایش ناسازگاری‌ها و رقابت‌های جدید شد.

۶. تأثیر متقابل متغیرهای ۱ (تحریم‌های آمریکا و اتحادیه اروپا علیه روسیه) و ۶ (استفاده اتحادیه اروپا از انرژی شیل): تحریم‌های غرب علیه روسیه واکنش‌های متقابل از سوی روسیه را به همراه داشته است، از جمله استفاده از صادرات انرژی به اروپا به عنوان اهرم فشار. روسیه که یکی از بزرگ‌ترین تولیدکنندگان نفت و گاز در جهان است با تهدید به کاهش عرضه گاز، بر اقتصادهای اروپایی فشار آورد. در برابر، کشورهای غربی به دنبال کاهش وابستگی به انرژی روسیه، تلاش می‌کنند با توسعه منابع انرژی جایگزین، از جمله انرژی شیل این وابستگی را کاهش دهند.

۷. تأثیر متقابل متغیر ۹ (رویاری آمریکا و روسیه) و متغیر ۸ (طولانی‌شدن جنگ اوکراین): درگیری میان غرب و روسیه نقش مهمی در طولانی‌شدن جنگ اوکراین دارد، با حمایت‌های تسلیحاتی و مالی که غرب، به رهبری ایالات متحد و اعضای ناتو، به اوکراین ارائه می‌دهد. این حمایت‌ها شامل فرستادن سلاح‌های پیشرفته، کمک‌های مالی و پشتیبانی‌های اطلاعاتی است که به تقویت توان دفاعی اوکراین کمک می‌کند و موجب طولانی‌شدن درگیری‌ها می‌شود. همچنین تحریم‌های گسترده‌ای که غرب علیه روسیه به کار گرفته است، با هدف واردکردن فشار اقتصادی و کاهش توانایی مسکو در ادامه جنگ، شامل محدودیت‌های مالی، صادراتی و وارداتی است که به اقتصاد روسیه آسیب زده و ممکن است بر توانایی آن برای حمایت طولانی مدت از تلاش‌های نظامی تأثیر منفی بگذارد.

۸. تأثیر متقابل متغیر ۷ (بسته‌شدن ذخایر ارزی روسیه) و متغیر ۱۰ (گسترش همکاری روسیه و چین): بسته‌شدن ذخایر ارزی روسیه به وسیله غرب به دلیل تحریم‌های ناشی از جنگ اوکراین، موجب تقویت همکاری‌های میان روسیه و چین شده است. کاربست تحریم‌ها و محدودیت‌های وضع شده بر دسترسی روسیه به بازارهای غربی، روسیه را به سوی جست‌وجو برای بازارهای جایگزین برای صادرات انرژی و دیگر کالاهایش پیش برده است. علاوه بر این، روسیه ممکن است در پی گسترش همکاری‌های مالی با چین باشد تا بتواند تحریم‌های غربی را دور بزند و

دسترسی به منابع مالی بین‌المللی را حفظ کند، از جمله با افزایش استفاده از ارزهای ملی در تجارت دوجانبه (Fan and Voronkova, 2024). تقویت همکاری‌های نظامی روسیه و چین، می‌تواند پاسخی به چالش‌های امنیتی مشترک و برای مقابله با نفوذ آمریکا باشد.

۹. تأثیر متغیر ۱۰ (گسترش همکاری روسیه و چین) بر متغیر ۸ (طولانی‌شدن جنگ اوکراین): استفاده روسیه از حمایت دیپلماتیک، اقتصادی و شاید حتی نظامی از سوی چین، برای رویارویی با تحریم‌ها و فشارهای سیاسی غرب، می‌تواند به آن کمک کند که اقتصاد خود را تاحدی حفظ کند و توانایی خود برای ادامه عملیات نظامی را تقویت کند. از سویی، چین که به دنبال ایجاد نظم جهانی متفاوت و کاهش نفوذ آمریکا و متحدانش است، این فرصت را برای نمایش توانایی خود در حمایت از شریک‌های راهبردی و تقویت موقعیت خود در عرصه بین‌المللی سودمند می‌بیند. این همکاری می‌تواند به طولانی‌شدن جنگ در اوکراین منجر شود، زیرا حمایت چین ممکن است به روسیه اطمینان بیشتری برای ادامه عملیات نظامی‌اش بدهد. همچنین حمایت اقتصادی و سیاسی چین می‌تواند به کاهش اثربخشی تحریم‌های غرب علیه روسیه کمک کند. این موضوع به روسیه امکان می‌دهد که برای زمان طولانی‌تری در مقابل فشارهای بین‌المللی مقاومت کند. در نتیجه، همکاری میان روسیه و چین می‌تواند به عامل اصلی در شکل‌گیری مدت‌زمان و پیچیدگی‌های جنگ در اوکراین تبدیل شود.

۱۰. تأثیر متغیر ۸ (طولانی‌شدن جنگ اوکراین) بر متغیر ۱ (تحریم‌های آمریکا و اتحادیه اروپا علیه روسیه): با طولانی‌شدن جنگ، کشورهای غربی و دیگر متحدان اوکراین تحریم‌های شدیدتر و گسترده‌تری را علیه روسیه به کار گرفته‌اند که شامل گسترش محدودیت‌های مالی، اقتصادی و فناوری علیه مسکو است. این افزایش تحریم‌ها باهدف افزایش فشار بر روسیه برای بازنگری در اقدام‌های نظامی آن در اوکراین و بازگرداندن ثبات به منطقه است.

۱۱. تأثیر متغیر ۴ (سیاست دلارزدایی) بر متغیر ۳ (نوسان‌های بازار انرژی جهان): تلاش‌های آمریکا و کشورهای غربی برای استفاده از تحریم‌های اقتصادی و کنترل قیمت‌های انرژی به‌عنوان ابزاری برای فشارآوردن به روسیه و وادارکردن آن به پایان‌دادن به جنگ در اوکراین، یکی از راهبرد های اصلی در رویارویی با تهاجم روسیه بوده است. اما روسیه با استفاده از دلارزدایی، توانسته تأثیر این تحریم‌ها را کمینه کند. دلارزدایی یا تلاش برای کاهش وابستگی به دلار آمریکا در معامله‌های بین‌المللی، به روسیه فرصت داده است به فروش منابع انرژی خود ادامه دهد، حتی در شرایطی که دسترسی به سیستم مالی غربی محدود شده است. این اقدام‌ها شامل فروش نفت و گاز به ارزهای غیر دلاری، مانند یوان چین یا حتی روبل روسیه، به کشورهایمانند چین، هند و دیگر کشورهای

آسیایی است که همچنان خریدار منابع انرژی روسیه هستند (Liu and Papa, 2022; Sciortino, 2024; Sutter and Nelson, 2021).

۱۲. تأثیر متقابل متغیر ۸ (طولانی شدن جنگ اوکراین) و متغیر ۶ (استفاده اتحادیه اروپا از انرژی شیل): طولانی شدن جنگ اوکراین و تحریم‌های اعمال شده علیه روسیه می‌تواند به کاهش عرضه جهانی نفت و گاز طبیعی از یکی از بزرگ‌ترین تولیدکنندگان جهان منجر شود. این موضوع تقاضا برای منابع جایگزین انرژی مانند انرژی شیل را افزایش می‌دهد. نوسان‌های قیمتی ناشی از تنش‌ها و نااطمینانی‌های جنگ، ممکن است تولید انرژی شیل، به‌ویژه در آمریکا که یکی از بزرگ‌ترین تولیدکنندگان این نوع انرژی است از نظر اقتصادی سودآورتر کند. این شرایط می‌تواند به تمرکز بیشتر بر توسعه منابع انرژی داخلی و کاهش وابستگی به واردات، به‌ویژه در کشورهای اروپایی که به انرژی روسیه وابسته هستند، منجر شود. این تغییرها می‌تواند به تقویت استقلال انرژی و امنیت انرژی در سطح جهانی کمک کند.

۱۳. تأثیر متقابل متغیر ۱۰ (گسترش همکاری روسیه و چین) و متغیر ۲ (بحران مالی روسیه): همکاری روسیه و چین به‌عنوان عامل مؤثر در کاهش آثار منفی تحریم‌های اقتصادی و مالی علیه روسیه عمل می‌کند. افزایش تجارت دوجانبه در حوزه‌های انرژی، کالاهای اساسی و فناوری و تقویت استفاده از ارزهای ملی برای دورزدن محدودیت‌های ناشی از تحریم‌ها، به کاهش وابستگی به دلار آمریکا و سیستم مالی غربی کمک می‌کند. همچنین سرمایه‌گذاری‌های چین در بخش‌های راهبردی اقتصاد روسیه، مانند انرژی و فناوری‌های پیشرفته، به تقویت بخش‌های اصلی اقتصاد روسیه کمک می‌کند و به روسیه امکان می‌دهد با فشارهای ناشی از تحریم‌ها بهتر مقابله کند.

نتیجه

یافته‌های تحلیل نشان می‌دهد هیچ خروجی و دستاورد مثبتی برای حل بحران دیده نشده و بحران همچنان در حال ادامه است. رویارویی آمریکا و روسیه از پیشران‌های شناسایی شده است که تأیید می‌کند وضعیت جنگ سرد در شرایط جدید نیز استمرار یافته است. هدف تحریم‌های غرب علیه روسیه به دنبال جنگ در اوکراین، کاربست فشار بر اقتصاد روسیه و کاهش توانایی این کشور برای ادامه جنگ بود. جنگ همچنان ادامه دارد که نشان‌دهنده این واقعیت است که تحریم‌ها به‌تنهایی نتوانسته‌اند به سرعت درگیری‌ها را متوقف کنند. بنابراین در پاسخ به پرسش نوشتار در مورد جایگاه تحریم در بحران اوکراین می‌توان این چنین تحلیل کرد که به نظر می‌رسد روسیه با هدف‌های راهبردی و امنیتی خاص خود در اوکراین، مانند

جلوگیری از گسترش ناتو به سوی مرزهای خود و ایجاد حوزه نفوذ، هزینه‌های اقتصادی ناشی از تحریم‌ها را کم‌اهمیت‌تر از دستیابی به این هدف‌ها می‌داند. روسیه با استفاده از درآمدهای فروش انرژی و بازارهای جایگزین، مانند چین که به خرید نفت و گاز روسیه ادامه داده‌اند و نیز نظام پرداخت‌های غیردلاری تاحدودی توانسته است در برابر تحریم‌ها مقاومت کند.

در برابر چنین وضعیتی، یکی دیگر از پیشران‌های نوشتار بسته‌شدن ذخایر ارزی روسیه است که برخلاف هدف آن، سبب مقاومت بیشتر روسیه شده است. مقاومت نشان می‌دهد که اقتصادهای بزرگ و پیچیده می‌توانند برای مدتی در برابر فشارهای بین‌المللی دوام بیاورند، زیرا این کشور هدف اولویت‌های داخلی و بین‌المللی خود را در پاسخ به تهدیدهای رسمی و غیررسمی بازآرایی می‌کند. باید توجه داشت که از سوی مقابل نیز استفاده از انرژی‌های جایگزین و کارآمدی آن‌ها در تأمین امنیت انرژی اتحادیه اروپا سبب شده است، حامیان اوکراین نیز در استمرار شرایط، بحران را ادامه دهند. ادامه چنین شرایطی ممکن است به بحران مالی شدیدتر روسیه منتهی شود که به عنوان متغیر هدف شناسایی شده است و دلیلی شود برای تمایل این کشور به حل بحران به وسیله مذاکرات دیپلماتیک.^۱

منابع

فارسی

اصولی، قاسم. (۱۴۰۴)، «تحولات ساختاری در مجموعه امنیتی قفقاز جنوبی (۲۰۲۰-۲۰۲۴)»،

مطالعات اوراسیای مرکزی، دوره ۱۷، شماره ۲، صص. ۱-۲۷

(doi:10.22059/jcep.2025.386611.450279)

برچر، مایکل (۱۳۸۲الف)، **بحران در سیاست جهان یافته‌ها و مطالعات موردی** (جلد دوم)، ترجمه حیدر علی بلوچی، تهران: پژوهشکده مطالعات راهبردی.

برچر، مایکل (۱۳۸۲ب)، **بحران در سیاست جهان ظهور و سقوط بحران‌ها** (جلد اول)، ترجمه میرفردین قریشی، تهران: پژوهشکده مطالعات راهبردی

چگنی‌زاده، غلامعلی و وحید اخوت (۱۴۰۲)، «نظم جهانی از منظر کیسینجر، مطالعه موردی بحران اوکراین»، **فصلنامه روابط خارجی**، دوره ۱۵، شماره ۲، صص. ۱-۲۴.

(doi: 10.22034/fr.2023.392491.1368)

۱. نویسندگان لازم می‌دانند از آقای دکتر ابوالقاسم شهریاری دانش‌آموخته دکتری علوم سیاسی دانشگاه فردوسی مشهد، برای مطالعه متن و ارائه نظر و پیشنهاد برای بهبود کیفیت آن تشکر کنند.

رنجبر حیدری، وحید، ارسلان قربانی، رضا سیمبر و ابراهیم حاجیانی (۱۳۹۸)، «شناسایی و تبیین عوامل و محرک‌های مؤثر بر روابط ایران با شورای همکاری خلیج فارس در افق ده‌ساله با استفاده از روش MICMAC»، **مطالعات راهبردی سیاست**، دوره ۸، شماره ۲۹، صص. ۱۴۳-۱۷۷. (doi:10.22054/qps.2019.27026.1805).

زمانی، ناصر (۱۳۹۲)، «تحلیل ریشه‌ها و ماهیت بحران اوکراین: تشدید تنش شبه جنگ سرد بین روسیه و غرب»، **فصلنامه سیاست خارجی**، دوره ۲۷، شماره ۴، صص. ۸۸۹-۹۱۸، قابل دسترسی در:

http://fp.ipisjournals.ir/article_12084.html، (تاریخ دسترسی: ۱۴۰۳/۸/۹).

قاسمی، روح‌الله (۱۴۰۱)، «تحریم‌های غرب علیه روسیه؛ میزان تاب‌آوری مسکو»، **مطالعات راهبردی جهان اسلام**، دوره ۹۲، شماره ۲۳، صص. ۵-۳۲، قابل دسترسی در: <https://www.noormags.ir/view/en/articlepage/2029544> (تاریخ دسترسی: ۱۴۰۳/۷/۷).

ملکی، عباس و شهاب‌الدین شکری (۱۴۰۳)، «تاثیر تحریم‌های بین‌المللی بر امنیت انرژی روسیه»، **فصلنامه مطالعات بین‌المللی**، دوره ۲۱، شماره ۳، صص. ۲۳۹-۲۰۹. (doi:10.22034/isj.2024.457551.2172)

نیازی کومله، اعظم و حبیب‌الله کاظمی نجفی (۱۳۹۷)، «مطالعه اهمیت فیزیوتراپی در کیفیت زندگی سالمندان: کاربست روش میک مک در آینده پژوهی»، **نوین سلامت**، دوره ۳، شماره ۱، صص. ۳۰-۳۸، قابل دسترسی در: <https://sid.ir/paper/269278/en> (تاریخ دسترسی: ۱۴۰۳/۵/۵).

هالالات، عماد و حمید حکیم (۱۴۰۲)، «سیاست ترکیه در بحران اوکراین: توازن و بهره‌وری حداکثر»، **فصلنامه سیاست خارجی**، دوره ۳۷، شماره ۴، صص. ۱۵۷-۱۸۲، قابل دسترسی در: https://fp.ipisjournals.ir/article_712352.html (تاریخ دسترسی: ۱۴۰۳/۲/۲).

وثوقی، سعید و علی موسائی (۱۴۰۳)، «نقش غرب در بحران‌های ۲۰۱۴ و ۲۰۲۲ اوکراین و طولانی‌شدن آن‌ها»، **مطالعات اوراسیای مرکزی**، دوره ۱۷، شماره ۲، صص. ۴۹۰-۴۶۳. (doi: 10.22059/jcep.2024.377585.450230)

English

Arapova, Ekaterina (2023), "The Sanctions Dilemma: How Sanctions Against Russia Affect Regional Integration within the EAEU States", **Strategic Analysis**, Vol. 47, No. 3, pp. 289-294,

- (doi:10.1080/09700161.2023.2247746).
- “Assessment of the External Debt of the Russian Federation for July 1, 2021” (2021), **Bank of Russia**, Available at: https://cbr.ru/statistics/macro_itm/svs/ext-debt/ (Accessed on: 1/7/2021).
- Cafruny, Alan and Vassilis K. Fouskas (2024), “Ukraine, Europe, and the Re-Routing of Globalization”, **Journal of Balkan and Near Eastern Studies**, Vol. 26, No. 1, pp. 1-22, (doi:10.1080/19448953.2023.2197635).
- Cafruny, Alan and Vassilis K. Fouskas, William D. E. Mallinsonc, and Andrey Voynitsky (2023), “Ukraine, Multipolarity and the Crisis of Grand Strategies”, **Journal of Balkan and Near Eastern Studies**, Vol. 25, No. 1, pp. 1-21, (doi:10.1080/19448953.2022.2084881).
- Fan, Yinbin and Elena Voronkova (2024), “Modern Payment Infrastructure of Cross-Border Settlements of Russia and China”, In **E3S Web of Conferences**, Vol. 533, pp. 1-8, (doi:10.1051/e3sconf/202453304026).
- Ganguly, Sumit (2024), “India, Russia and the Ukraine Crisis”, **The Washington Quarterly**, Vol. 47, No. 2, pp. 55–69, (doi:10.1080/0163660X.2024.2366108).
- Glenn, Caileigh (2023), “Lessons in Sanctions-Proofing from Russia”, **The Washington Quarterly**, Vol. 46, No. 1, pp. 105–120, (doi:10.1080/0163660X.2023.2188829).
- Issaev, Leonid (2021), “Russia and the New Middle East”, **Journal of Balkan and Near Eastern Studies**, Vol. 23, No. 3, pp. 423–442, (doi:10.1080/19448953.2021.1888245).
- Klose, Jens (2024), “Empirical Effects of Sanctions and Support Measures on Stock Prices and Exchange Rates in the Russia–Ukraine War”, **Global Finance Journal**, Vol. 59, No. 3, pp. 100-109, (doi: 10.1016/j.gfj.2023.100925).
- Likhacheva, Anastasia (2021), “Russia and Sanctions: The Transformational Domestic and International Effects of Unilateral Restrictive Measures”, **Russian Politics**, Vol. 6, No. 4, pp. 478-502, (doi:10.31107/2075-1990-2021-4-52-66).
- Liu, Zongyuan Zoe and Papa Mihaela (2022), **Can BRICS De-dollarize the Global Financial System?** University Printing House, Cambridge, (doi:

10.1017/9781009029544).

- Ran, Tongzhou and Zhangbo Liu (2023), "The Russia-Ukraine War" or "The US-Russia War"? Thematic analysis of Global Times' Coverage of the Russia-Ukraine War", **Media Asia**, Vol. 51, No. 1, pp. 3–32, (doi: 10.1080/01296612.2023.2246721).
- Ranjbar Heydari, Vahid, Arslan Ghorbani, Reza Simbar and Ebrahim Hajiani (2019), "Identifying and Explaining Factors and Drivers Affecting Iran's Relations with the Gulf Cooperation Council in the Ten-Year Horizon Using MICMAC Method", **Political Strategic Studies**, Vol. 8, No. 29, pp. 143-177, (doi: 10.22054/qps.2019.27026.1805), [in Persian].
- Sanus, Ekin, Sinem AkgülAçıkmeşe, and Emrah Karaoguz (2024), "The EU's Autonomous Sanctions Against Russia in 2014 Versus 2022: How Does the Bureaucratic Politics Model Bring in the Institutional 'Balance of Power' Within the EU?", **JCMS: Journal of Common Market Studies**, Vol. 20, No. 2, pp. 1-18, (doi: 10.1111/jcms.13565).
- Sciortino, Raffaele (2024), **The US–China Rift and Its Impact on Globalisation: Crisis, Strategy, Transitions**, Studies in Critical Social Sciences, (doi: 10.1163/9789004694361).
- Shagina, Maria (2022), "Western Financial Warfare and Russia's De-dollarization Strategy, How Sanctions on Russia Might Reshape the Global Financial System", **Briefing Paper**, No. 339. Available at: <https://www.fiia.fi/wp-content/uploads/2022/05/bp339>, (Accessed on: 05/05/2022).
- Song, Yang (2023), "Ironclad US Commitment to NATO? From NATO Expansion to the Ukraine Crisis", **Cogent Social Sciences**, Vol. 10, No. 1, pp. 1-16, (doi: 10.1080/23311886.2023.2282734).
- Sutter, Sutter and Rebecca Nelson (2021), "De-Dollarization Efforts in China and Russia", **Congressional Research Service**, No. 885, Available at: <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/IF/IF11885>, (Accessed on: 01/01/2023).
- Yan, Shaohua, Xu Yao and Bin Ma (2022), "Chinese Transnational Corporations in the Ukraine Crisis: Risk Perception and Mitigation", **Transnational Corporations Review**, Vol. 14, No. 4, pp. 371–381, (doi: 10.1080/19186444.2022.2144082).